

Tongan

Toe vakai'i 'o e kau ma'u fale 'i he tokoni fakaenofa'anga'

'E kamata hono toe vakai'i 'o e kau ma'u fale kotoa pē (reviewable tenancies) 'i he tokoni fakaenofa'anga' mei' he 'aho 1 'o Siulai 2014. 'E kau ki heni 'a e kau ma'u fale mei' he Housing New Zealand mo e kakai 'oku nau nofo totongi ki he ngaahi kautaha tokoni fale (housing providers) kuo lēsisita ki hono ma'u atu 'o e tokoni fakapa'anga ki he totongi nofo makatu'unga 'i he pa'anga hūmai'.

Ko e kakai na'e kamata 'enau ma'u fale mei' he Housing New Zealand hili 'a Siulai 2011 kuo 'osi fakahā kiate kinautolu 'a hono toe vakai'i ko eni 'o e ma'u fale'.

Ko e hā 'oku toe vakai'i ai 'a e ma'u fale?

'Oku fiema'u 'e he pule'anga' ke fakapapau'i 'oku 'atā 'a e tokoni fakaenofa'anga' ki he kakai mo e ngaahi fāmili 'oku vivili taha 'enau ngaahi fiema'u', ki he taimi 'oku nau fiema'u ai'.

'E tokoni hono toe vakai'i ko eni 'o e kau ma'u fale' ki hono fakapapau'i 'oku kei 'atā ia ki he kakai 'oku nau nofo 'i he ngaahi fale 'a e pule'anga' mo e ngaahi tokoni fakaenofa'anga kehe' pea 'oku kei feau pē 'e he fale' 'enau ngaahi fiema'u'.

'Oku mahu'inga ki he kakai ko ia kuo nau lave monū 'i he tokoni fakaenofa'anga', kā kuo lelei ange 'a e tu'unga 'oku nau 'i ai', ke pou pou'i kinautolu ke nau hiki atu ki he ngaahi 'api nofo totongi taautaha 'i he māketi' pe fakatau ha nau 'api, kapau te nau malava eni.

Ko hai 'e toe vakai'i 'enau ma'u fale' pea 'e fakahoko ia 'a fē?

'E ala toe vakai'i 'a e kau ma'u fale kotoa pē 'i he tokoni fakaenofa'anga' mei' he 'aho 1 'o Siulai 2014. Neongo eni', 'i he 'uluaki ta'u', ko e kakai pē 'oku nau totongi 'a e ngaahi tu'unga totongi 'i he māketi' pe totongi ofi ki ai', pea mo nofo 'i he ngaahi feitu'u 'oku 'atā ai ha ngaahi fale kehe, 'e toe vakai'i'. 'I hano tokoni'i kinautolu te nau ala hiki atu ki ha ngaahi 'api nofo totongi taautaha 'i he māketi'.

Ko e founa ngāue fo'ou eni ki he Ministry of Social Development (MSD) pea 'oku mau 'amanaki ke fakakato hano toe vakai'i 'o ha ngaahi keisi 'e 800 'i he 'uluaki ta'u'.

'Oku 'ikai fiema'u ke ke fetu'utaki ki he MSD pe HNZ fekau'aki mo hono toe vakai'i ko eni 'o e ma'u fale' 'i he taimi ni.

Kapau 'oku 'ikai te ke totongi 'a e ngaahi tu'unga totongi 'i he māketi' pe totongi ofi ki ai', 'e 'ikai vakai'i 'a ho'o ma'u fale' kimu'a 'i Siulai 2015, tukukehe 'o ka liliu 'a e tu'unga 'oku' ke 'i ai'.

Ko hai te ne fai 'a e ngāue vakai'i ko 'eni' pea 'e anga fēfē hono fakahoko'?

'E fakahoko hono toe vakai'i 'o e kau ma'u fale' 'e he sēvesi Vakai'i Fale 'a e MSD (MSD Housing Assessment).

'E fakahoko fakalelei eni pea 'e kau 'i hono fakakaukau'i' 'a e tu'unga fakafaituitui 'o e kau nofo' (household).

'E fakatefito 'a e vakai'i ko 'eni' 'o e kau ma'u fale' 'i he konga lahi 'o e ngaahi fakamatala na'e ngāue'aki ki hono 'uluaki vakai'i 'o e 'atā atu ko ia 'a e tokoni fakaenofa'anga', 'o kau ki ai 'a e ngaahi me'a 'o hangē ko e:

- faingofua hono ma'u atu – ko e tu'unga faingata'a ko ia hano ma'u atu 'e he kau nofo' ha nofo'anga 'i he māketi taautaha' pea 'oku 'i ai nai ha 'uhinga fakaetautaha pe fakapa'anga te ne ala ta'ofi eni mei' ha'ane hoko?
- ivi fakapa'anga – 'e malava nai 'e he kau nofo' 'o fua fakapa'anga ha'anau hiki ki ha nofo'anga 'i he māketi nofo totongi taautaha?
- tauhi hokohoko – ko e 'e lava 'e he kau nofo' 'o matauhi 'i ha taimi lōloa 'a e nofo'anga ko ia 'i he māketi taautaha'.

Kapau 'e 'ilo 'i hono vakai'i ko 'eni' 'oku 'ikai ke kei 'atā atu 'a e tokoni fakaenofa'anga' ki ha tokotaha ma'u fale pea mo malava foki ke hiki atu ia, 'e ngāue vāofi leva 'a e MSD mo kinautolu 'o tokoni'i ha'anau hiki.

Kapau 'e 'ilo 'i hono vakai'i ko 'eni' 'oku kei 'atā atu pē ia ki he tokotaha ma'u fale', 'e lava ke nau kei nofo pē 'o ma'u atu 'a e tokoni fakaenofa'anga'.

'Oku 'i ai ha ngaahi sitepu ki he founa vakai'i' ni. 'I he taimi ke fakahoko ai ha toe vakai'i, 'e fetu'utaki atu leva 'a e MSD ke fakamatala'i atu 'a e founa ki hono fakahoko' pea mo e tokoni 'e 'oatu 'e he MSD.

Kapau 'e 'ikai tali 'e he kau ma'u fale' 'a e tu'utu'uni fekau'aki mo e 'atā atu 'a e tokoni fakaenofa'anga' 'e lava ke nau kole ke toe vakai'i ia.

Kapau 'e 'ikai ke nau tali 'a e ola 'o hono vakai'i ko 'eni', 'e lava ke 'ave 'a e tu'utu'uni' ki ha ma'u mafai tangi tau'atāina (independent appeal authority).

Ko e hā hono lōloa 'o e toe vakai'i' ni?

'Oku fa'a māhina 'e ono 'a hono fakakakato 'o ha toe vakai'i 'o e ma'u fale' pe 'e lava ke toe lōloa ange makatu'unga 'i he tu'unga 'oku 'i ai 'a e tokotaha ma'u fale'.

Ko e hā 'a e me'a 'e fai 'e he kau ma'u fale' 'i he taimi' ni?

'Oku 'ikai ha me'a 'oku fiema'u ke fai 'e he kau ma'u 'api' 'i he taimi' ni.

'E fetu'utaki atu 'a e MSD mei' he 'aho 1 'o Siulai' ki he kau ma'u fale 'e toe vakai'i' ke fai ha talanoa ki hono toe vakai'i ko ia 'o 'enau ma'u fale'.